

ko van den bosch

medea

via van den bosch

langs pé hawinkels

paying regards to seneca

naar euripides

Dramatis personae

medea

jason

kreon *heerser van Korinthe*

oppas

koor

glauke

apsyrtus *geest van de dode broer van Medea*

De twee zonen van Jason en Medea

In de tekst zijn een aantal letterlijke teksten uit de vertaling van Pé Hawinkels opgenomen, deze hebben als doel de klassieke, metrische tekst te laten botsen met de nieuwe teksten

Het toneelbeeld bestaat uit een lange tribune, of trappen achterin.

Midden op de tribune staat een bureau, de vaste plek van Kreon.

Boven het speelvlak hangen ijsblokken met lampen erachter.

Gedurende de voorstelling druppelen ze. Voor de tribune ligt een enorme berg lego.

1 introductie

kreon

Er zijn ooit woorden geschreven om het meest onbegrijpelijke te beschrijven. Een handjevol woorden, het is geen lang stuk. Ze beschrijven een vrouw die haar kinderen, twee jongens, vermoordt. In eerste instantie lijkt het om wraak te gaan. Medea is vreemdeling in de stad Korinthe, Griekenland, waar haar echtgenoot Jason haar verlaat om te trouwen met Glauke, de dochter van de machthebber Kreon. Het verloren gaan van de liefde en de ontheemdheid van Medea zijn twee katalysatoren voor haar handelen. Maar misschien zijn dit maar toevallige aanleidingen. Het hadden ook andere kunnen zijn. Als je de gevallen van kindermoord bekijkt gaat het om een veelheid aan factoren, maar altijd om liefde en wanhoop. In alle woorden van Medea klinkt door: hou me tegen. Ze heeft alle argumenten en alle pijn in twee open handen en laat ze aan ons, de personages, en U,

het publiek, zien. Maar waar het gaat om de dreiging van kindermoord, weigeren onze hersens dienst te doen. Het grootste gevaar voor de kinderen én de vrouwen is de ontkenning van het fenomeen. Onze grootste angst is de dood van een kind. Die angst is zo groot dat we de gedachte verdringen, wegstijven, en de voortekens bagatelliseren.

Wat u vanavond gaat zien is geen integrale opvoering van de tekst van Euripides. Het stuk is gecomponeerd rond zijn tekst, maar maakt ook gebruik van fragmenten ontleend aan de Medea van Seneca, en nieuw geschreven materiaal op basis van gesprekken met Ton Verheugt, die een studie maakte naar kindermoord, en een aantal artikelen over reële gevallen. De stelling van Seneca naar aanleiding van zijn Medea is: niemand die liefheeft kan er voor instaan dat het met hem of haar niet zover zal komen als in het verhaal van Medea. Seneca zet zich af tegen de aanhangers van Aristoteles die menen dat wij in ons leven een plaats kunnen geven aan hartstochtelijke liefde terwijl we toch goed en deugdzaam blijven handelen. Het probleem van Medea is geen probleem van de liefde als zodanig, maar van onjuiste buitensporige liefde, die wanneer het fout loopt anarchistisch en vernietigend wordt.

Waar de woorden niet meer toereikend zijn, gaat het fout. Ook hier en nu. Ik ben bestuurder, politicus, ik ben Kreon. Ik ben de man die jullie sturen. Mijn taak is: bijsturen voordat het fout gaat, zodat het goed gaat. Bijsturen voordat het fout gaat is makkelijk, maar daarmee is nog niet gezegd dat het dan goed gaat. Als het fout gaat houden we de pas in. Houden we elkaar vast. Staan we met gebogen hoofden. Als het fout gaat proberen we tijdens verhalen met zoveel mogelijk details in elk detail een mogelijkheid te vinden om de afloop van het verhaal te veranderen. Om terug te gaan naar het moment dat de ramp zich nog niet heeft voltrokken. Het moment dat alles nog alles was.

Misschien is dat ook het doel van theater: te kijken naar vóór het einde. Vóór de fout. In die twee open handen, waar de voordehand liggende oplossingen in liggen, vlak náást de voordehand liggende fouten. Naar die wirwar van mogelijkheden. En bedenken dat in die andere hand alle andere wegen te vinden zijn, die ook genomen hadden kunnen worden. Die twee handen zijn het heden. Met dat boeltje moeten we het doen. Het verschil tussen besturen, beleid maken en theater, is die twee handen. Het theater heeft de twee handen en u kunt kijken naar wat er in ligt. Open. In het heden

waarin de beslissingen nog niet zijn gemaakt. Waar u alle mogelijkheden ziet, kunnen de personages alleen de helft zien. Een bestuurder voelt met één hand in de toekomst. De andere hand houdt hij dicht bij zichzelf. Hij moet het doen met de mogelijkheden die hij in die ene hand ziet.

Het zelfonderzoek dat deze tragedie van ons verlangt is een pijnlijke aangelegenheid. Ons wordt gevraagd onze diepste gevoelens onder ogen te zien en te beseffen dat zij een permanent risico van kwaad en chaos inhouden. Hier in het theater spelen we kwaad, spelen we liefde, spelen we dood. U kunt er vergif op innemen dat de slachtoffers die er vallen terugkomen voor applaus. Daarbuiten vallen de echte slachtoffers. Voor hen is er geen applaus. Ik vraag u hier en nu, in het theater waar geen doden vallen, de dapperheid op te brengen om te kijken naar wat Medea in die twee handen legt.

Kreon loopt het toneel over naar Glauke, die zich klaar maakt voor haar bruiloft.

2 proloog

Oppas spreekt voor op het toneel de proloog. Kinderen op. Op de tribune achter de oppas zien we het huwelijk van Jason en Glauke. Medea speelt met de kinderen. Medea dwaalt over het toneel. Kijkt naar het speelgoed, probeert het op te ruimen. Ze verdwijnt in haar gedachten. Huilt. Flarden tekst, of muziek, of gelach of verre tv, of een afwasmachine die draait, of een kind dat niet wil slapen en haar roept. Verre geluiden zijn het, die haar omgeven, maar die haar niet lijken te raken. Verzonken in zichzelf. Denkt na. Ze wikt en weegt. Neuriet en buigt zich weer naar het speelgoed, dat ze gedachteloos verplaatst. Ze steekt een kaars aan die vanzelf uitgaat. Druppels. Smeltwater. Ze kijkt omhoog, reageert niet echt. Onzeker. Gaat zitten, kijkt, denkt. Pakt haar script, leest, laat hem vallen. Zucht, etc. Een choreografie van de inertie.

oppas *Was toch maar nooit de Argo op haar vaart naar Kolchis aan de Klaprotsen ontsnapt! Was zelfs maar nooit in 't woud van Pelion

een den geveld, zodat die keurtroep nooit de riemen had gehad om 't Gulden Vlies voor Pelias te gaan veroveren! Dan was mijn meesteres, Medea, nooit opgejaagd uit Kolchis door haar broer Apsyrtus en in het ommuurde Jolkos aangeland met haar uitzinnige liefde voor Jason; dan had zij Pelias' dochters nooit verleid tot vadermoord, dan zou zij nooit gevlucht zijn voor Pelias' zoon Acastus en dan zou zij niet met man en kinderen hier in Korinthe wonen, - uitgeweken maar desondanks geliefd in haar uiteindelijke toevluchtsoord, en Jason onverminderd toegedaan. Maar nu: Verraden heeft Jason zijn kinderen en mijn meesteres; hij ligt in

't huwelijksbed...*

...met Glauke, de prinses, het kind van Kreon, die het land Korinthe bestuurt...

Zijn we er nog?

Oppas kijkt het publiek in om te kijken of zijn introductie aangekomen is. Buiten de anderhalve leraar klassieke talen, kijkt iedereen glazig voor zich uit.

oppas Even voor alle duidelijkheid, dit stuk heet Medea. Medea is een vrouw en een stuk en geschreven door Euripides zo'n 500 jaar

voor Christus en zo'n 900 jaar voor Allah. De komende... 100 minuten zijn we in Korinthe, maar ook in Groningen, omdat het een modern stuk is. Voor degenen die een tomtom hebben: toets in: plaats van vertrek Schouwburg Groningen. Plaats van aankomst Korinthe. Reisduur: drie dagen. Na driehonderd meter rechts voorsorteren. Apostel Paulus heeft de Korinthiërs nog een brief geschreven, waarin hij zijn blijdschap uitspreekt over het feit dat grote moeilijkheden met de gemeente, die deels van persoonlijke aard waren en op pijnlijke wijze tot uiting zijn gekomen, nu zijn opgelost, maar ik denk dat hij de Hollywoodversie van de geschiedenis gezien heeft. Medea is een parttime tovenaars en een fulltime prinses uit Kolchis, een of ander Trans-Kaukasisch koninkrijk aan de Zwarte Zee, waar nu weer de pleuris is uitgebroken. Dus we kunnen ook zeggen dat ze het er een beetje zelf naar maken daar. Nou, Medea wordt opgepikt door de Argonauten, die daar in Kolchis op zoek zijn naar het Gulden Vlies. Wat dat precies is, daar kom ik later nog op terug. In de bar kunt u me daar altijd over aanspreken. Als Medea tenminste een oppas heeft. Zo niet, dan moet ik de oppas aflossen en ben ik meteen weg.

Van Medea wordt gezegd dat ze magische krachten had. Nou, ze wordt verliefd op een van de Argonauten, Jason, en daarom steelt ze met hem het Gulden Vlies van haar vader Aeërtes, en daarom komt haar broertje Apsyrtus achter haar aan met de hele marine, en daarom vermoordt zij haar broertje, en daarom snijdt ze hem in stukken, en daarom duurt het wat langer voordat zijn vrienden hem weer bij elkaar geraapt hebben, en daarom kan ze wel vluchten maar niet meer terug naar haar familie, en daarom wordt ze nog verliefder op Jason, en daarom moeten ze nóg meer vluchten, en daarom krijgen ze kinderen, en daarom zoeken ze asiel bij Kreon, en daarom is dat Korinthe, en omdat dat hier ligt, heeft Kreon geen troonopvolger, en daarom denkt Jason: ik ga maar eens verliefd worden op Glauke, en daarom zit hij gebeiteld in Korinthe, en daarom is Medea woest, en daarom ben ik de oppas voor de twee kinderen, en daarom roep ik het hele stuk: ‘Doe dit niet.’, en ‘Doe dat niet.’, hoewel ik eigenlijk een heel meegaand type ben, en daarom doe ik ook mee, en daarom ben ik de enige met verstand hier, en dáárom moet u zich maar aan mij vasthouden.

De kinderen zijn volledig onbewust. Dit zijn toneelkinderen. Ze zijn wel echt, maar ze weten niet wat er boven hun hoofd hangt. Wij wel, maar voor kinderen is dat niet goed. Het eind gaan we niet laten zien met een mes en bloed en zo. Neeneenee! Dat wordt waarschijnlijk iets abstracts. U moet opletten, het kan in kleine dingen zitten: het laatste licht gaat uit of een deur gaat langzaam dicht of een losgelaten ballon zweeft over het podium. Zoiets. Abstract. Zodat we de toneelkinderen heel houden. Morgen zijn er andere toneelkinderen, maar dat moet van de wet. Als de hele tragedie op het eindpunt komt, leid ik de aandacht van de kinderen af, dan even iets abstracts, en dan begrijpt U het wèl, maar de toneelkinderen niet. En dat is goed. Van wat hun moeder doormaakt en wat hun overkomt hebben ze geen benul: voor verdriet is immers weinig ruimte in een kinderhart. Oké, u bent nu helemaal op de hoogte. Ik ga het stuk binnen. Volgt u mij? Denk om het afstapje, dat is al een tijdje geleden weggehaald.

Oppas, plotseling declamerend

*Aarde en hemel moet ik meedelen hoe Medea zal lijden, Het wordt nog erger, dat weet Medea niet eens. Ik heb toevallig bij de heilige bron Pirene, waar de grijsaards dobbelen, gehoord dat

Kreon op het punt staat om de kinderen met hun moeder uit Korinthe te verbannen. Dat wordt nog onze ondergang, vanavond. Ach kinderen, ik beef bij de gedachte dat jullie iets zal overkomen! Hoe kan een man zo trouweloos zijn! Jason. Hij mag dood - nee, nee, dat mag ik niet denken; maar hij heeft geen hart voor zijn gezin, dat blijkt nu wel. Het is nu eenmaal zo dat elk mens meer van zichzelf dan van zijn naaste houdt. Dat hoeft niet altijd slecht te zijn; maar hier wijkt vaderliefde voor een huwelijk, dat voordeel brengt.*

oppas speelt met de kinderen Bionicals Hoeveel levens heb jij?

3 parodos

koor 22 oktober 2008:

Staphorst. De 29-jarige Grietje B. uit Staphorst wilde vermoedelijk al haar vier kinderen ophangen. De zwaar overspannen vrouw had haar 3-jarige dochtertje Andrea als eerste aan de trap gehangen, maar werd gestoord. De ‘zwaar overspannen’ vrouw had volgens een overbuurman geen behoefte aan contact en was zonderling. De gesloten, kerkelijke cultuur is volgens een buurman verantwoordelijk te houden. ‘Alles speelt zich hier af achter de voordeur. Mensen bespreken hun problemen niet. De vrouw was vaak alleen thuis. Dan ga je zitten verpieteren.’

27 november 2005:

In Den Haag wordt het lichaam gevonden van een 38-jarige vrouw. Later worden in een brandende auto in Holten drie stoffelijke overschotten aangetroffen. Het gaat om haar 36-jarige ex-man en haar twee kinderen, een zoon van 8 jaar en een dochter van 10 jaar.

6 januari 2005:

In Zoetermeer vermoordt een 38-jarige vrouw haar twee kinderen, een jongen van 3 en een meisje van 6 jaar. De vrouw pleegt vervolgens zelfmoord door voor een trein te springen.

29 mei 2004:

Een moeder in Berghem doodt haar drie zoontjes, en springt daarna voor de trein. De vrouw handelde volgens de politie weloverwogen: ze schreef vijf afscheidsbrieven en stuurde vlak voordat ze zelfmoord pleegde nog een sms'je.

13 februari 2003:

In een flat in de Bijlmer, in Amsterdam, worden drie lichamen gevonden. Een 27-jarige vrouw bekent haar dochter, haar moeder en een nichtje te hebben vermoord. De vrouw belt zelf de politie.

3 augustus 1999:

Een 38-jarige Arnhemse steekt haar 5-jarige zoontje dood met een mes. Zijn tweelingbroer raakt levensgevaarlijk gewond. De vrouw probeert vervolgens zelfmoord te plegen en loopt zware verwondingen op.

oppas *Er is geen huis meer; het is uit. Hij is bezeten van een bed in het paleis, en zij, mijn meesteres, ziet het niet, wil het niet zien, is blind en bang tegelijk.

medea Onmogelijk! Jason niet. Jason heb ik eeuwig trouw
gezworen! Wij, en hij terug. Als het waar is zijn ze dood. Allemaal.
Dan zal ik hem en zijn bruid verbrijzeld zien onder het puin van het
paleis -zonder mijn toedoen-.* Maar leugens gaan de mensen
makkelijker af dan de waarheid.

Jason, ik gaf hem alles. Het beste en het mooiste. Mezelf... de
jongens... hun wilde spel, hun kijken, handen die alles nieuw
aanpakken, de kleine en de grote wereld, alles. Mijn fouten, mijn
moed en overmoed samen met mijn liefde gaf ik hem toch? Ik heb
het... zo... zo op zijn hand gelegd en daar heeft het een tijdje
gelegen. En dat was goed, zoals dat op zijn hand lag, dat alles.

Eerste opkomst Apsyrtus. Langzaam zet hij een flamenco in.

medea Ik zie hem zo graag. En ik wil dat hij mij ook ziet. Zijn
Medea. Hij zal zeggen dat het leugens zijn. Een misverstand. We
zullen lachen en gearmd door het paleis lopen. En Glauke zal
voorbijkomen en er zal niets zijn waar ik bang voor hoef te zijn.
Het kan niet. Niemand komt tussen ons.

koor *Mijn vriendschap mag noch zal ooit onbetrouwbaar blijken.

Dat heeft zij niet verdiend; het is terecht dat zij de praatjes niet gelooft dat zij de liefde, waarvoor zij nachtelijke zeeën heeft doorkruist, de zilten uitgestrektheid die voor haar de weg terug naar huis voor altijd sluit, niet laat bepotelen door de liefdelozen.*

Op de achtergrond voltrekt zich de trouwerij van Jason en Glauke.

Eindigend met Kreon die overloopt naar Medea.

4 koor en muziek

koor December 2006:

Een 5-jarig jongetje wordt dood gevonden in een woning in Apeldoorn. De 27-jarige moeder van het kind meldt zich zelf bij de politie en zegt dat zij de dader is.

November 2006:

De politie verdenkt een 34-jarige medewerkster van de Limburgse politie ervan haar dochtertje van twee jaar om het leven te hebben gebracht. Een zelfmoordpoging daarna mislukte. De vrouw verbleef in het Duitse Jülich.

Juni 2006:

Een jongetje van een half jaar en een meisje van bijna twee jaar komen in Purmerend om het leven. De politie vermoedt dat de moeder de dader is. De 21-jarige vrouw is bekend bij de jeugdzorg.

Februari 2006:

In een woning in Huissen (Gelderland) worden vier leden van een gezin dood aangetroffen. Het gaat om een man, een vrouw, een 7-jarig meisje en een 5-jarig jongetje.

December 2005...

oppas Hee! Mogen we alsjeblieft een béetje muziek!? En dan geen muziek om het leven te verheerlijken: tralala ik hou van je en we nemen er nog één of obladioblada geleonderzeeboot kapiteinpeperseenzamehartenfanfare. Want dat is makkelijk; muziek maken als het al leuk is. Nee, een beetje muziek om de ellende en de pijn te verzachten. Zodat een huis heel blijft. Zodat een mens heel blijft. Zodat kinderen het onbegrepen mee kunnen zingen. Zingen is zalf voor de ziel. Dat je niet de enige stem in de duisternis bent. Blues! Als het er nog niet is moet het worden uitgevonden. Ben je bang, Medealief? Het komt goe, het komt zo goe...

koor Zij wendt zich tot de geliefde die 's nachts alleen ligt, door de parken dwaalt of op de stranden schreeuwt en de angsten aan de zee en de wind meegeeft. Die thuis alleen bij de kinderen zit, op de rand van het bed, rokend.

acte 1

5 slaaplied

Medea staat met haar kinderen voor een bed. Op de achtergrond eindigt het huwelijk van Glauke en Jason. De kinderen worden in bed gelegd.

medea *zingt* Ik zag het zeilschip varen gaan,

varen gaan, varen gaan.

En vijftig mannen gingen mee.

En het zeilschip zo rank,

zo rank koerste veilig

langs de gevaren van de zee.

Toen zijn je vader en zijn dappere mannen,
op de rand van de wereld,
in Kolchis geland.

En daar zag ik hem en mijn adem stopte.

En ze vroegen mijn vader het rammenvlies van goud, van
goud,
van goud zo mooi...

Maar schatten worden altijd bewaakt door draken. Deze ook. En
mijn vader zei tegen Jason: als je met twee vuurspuwende ossen
een kleiakker ploegt, en in de voren deze drakentanden zaait, en
daarna de draak verslaat, kan je het Gulden Vlies meenemen.

Ik was bang. Want het vuur van de ossen was zo heet, zo heet. En
de draak zo groot, zo kwaadaardig groot. En zoals jullie weten zijn
drakentanden van ijzer. En zoals jullie ook weten moet je altijd
opletten met klei, vuur en ijzer want daar worden bloeddorstige
krijgers van gebakken. En ik was bang en verliefd en heb hem
geholpen, met een zalf. En het vuur gleed van hem af.

De kinderen vallen in slaap.

En met rokende kruiden die de draak bedwelmden. En de draak
deerde mijn lief niet. En toen zijn we gevlucht. Heelhuids en
halsoverkop. En ik zag het zeilschip varen gaan, varen gaan, varen
gaan. En ik ging er op mee.

*Glauke en Jason zijn getrouwd. Er wordt rijst gegooid. Kreon loopt
naar Medea.*

medea En naast mij stond mijn mooie lief, mijn mooie lief. En we
leefden lang en gelukkig...

medea *gaat zacht bij haar kinderen weg* Op een schip zo groot en
sterk...

6 uitzinnig redelijk

kreon Ik neem mijn maatregelen, Medea. Ik zet je uit.

medea Wat?

kreon En je kinderen ook.

medea Maar...

kreon Nu. Pak je spullen, neem je kinderen. Ik ga niet weg, voordat
jij weg bent.

medea Maar... Ik... Waarom, Kreon?

kreon Je bent een gevaar voor mij en mijn dochter.

medea Ik? Een gevaar?

kreon Jason wordt koning.

medea Wat!

kreon En trouwt met Glauke.

stilte

kreon Ik heb het vanmorgen besloten.

stilte

medea Het kan niet. Ik bedoel...

stilte

kreon Zo staan de zaken. Jason wil het zo. Ik wil het zo. Ik ga niet wachten op de dag dat jij je woede koelt op mijn kind. Of dat je zoons, eenmaal volwassen, het voor hun moeder doet. Je moet nu gaan.

medea Dit... Jason? Dit... Kan het zo koud? Wanneer... En hoe dan...

Waar?

kreon Dat doet er niet meer toe.

medea Dat doet er wel toe. Hier kan je toch niet mee leven, Kreon.

Dat is toch onmogelijk! *Je bent vader. Bang voor je kind. Dat

begrijp ik. Teveel weet ik... Teveel kennis maakt anderen angstig.

Geen zinnig mens zou eigenlijk zijn kind een overmaat aan kennis

bij mogen brengen: dat maakt het wereldvreemd, en wekt de felle

afgunst van de burgers op. De domme massa haalt haar schouders

op voor nieuwe wijsheid, en voor hem die haar naar voren brengt.

En blijk je beter dan de zogenaamde wijzen, dan ziet men je als

een schandvlek voor de hele stad. En nu ben jij weer bang dat ik je

iets verschrikkelijks aan doe. Wees gerust. Ik ben niet iemand die

zich aan een vorst vergrijpen zou. Wat heb je mij gedaan? Je hebt

je dochter uitgehuwelijkt zoals het jou het beste leek. Maar hem,

mijn man, hem haat ik. Mijn man bij wie ik zekerheid gevonden

had, heeft zich ontwikkeld tot de laagste schoft die er maar kan bestaan. Jij hebt met beleid gehandeld. Jou misgun ik je geluk beslist niet. Regel huwelijken, doe je voordeel, maar laat mij hier blijven wonen, - ik zwicht voor overmacht.

kreon Ik vertrouw je nu nog minder dan daarstraks. Met stille waters heb ik minder graag te doen dan met een vrouw, die gal spuwt als een man. Ik heb je liever uitzinnig*

medea Ik smEEK je uitzinnig, zodat je niet bang hoeft te zijn. Ik bid uitzinnig, zodat je niet bang hoeft te zijn. Ik schreeuw, ik huil, zodat je niet bang hoeft te zijn.

kreon Je haat ook mij, dat weet ik. Ik bescherm mijn kind.

medea En de mijne dan?

kreon Dat is jouw verantwoordelijkheid.

medea Waar ben je in godsnaam bang voor?

kreon Dat je haar iets aandoet.

medea Ga je haar 'beschermen' voor alle vage angsten die jij hebt? Jason houdt niet van haar. Hij gebruikt haar. Bescherm haar tegen hem.

kreon Jason is het probleem niet, die past zich al aan...

medea Stuur je daarom twee kinderen uit hun huis?

kreon Risico's exporteer ik liever.

medea Wij zijn vluchtelingen, maar hebben we geen rechten? Besef je wat je ons aandoet?

kreon Dat is het verschil tussen filosofie en kansberekening. Pak je spullen, nu. Dat is het beste voor de stad.

medea Dat is een politieke overweging. Kan je misschien ook eens een menselijke overweging maken?

kreon Ik ben redelijk. Ik kies voor veiligheid.

medea Jij dost angst uit met redelijkheid. Jouw redelijkheid sluit mij uit. Wat is veiligheid zonder menselijkheid? Jouw fanatisme voor redelijkheid is even groot als mijn fanatisme voor liefde. Ben ik dan niet meer dan een vrouw? Gemaakt om de soort in stand te houden. Om de machtigen te voorzien van erfgenamen. Is zij dan ook maar zo'n vrouw? Maar een vrouw: een medicijn tegen hardnekkige kinderloosheid. Ik geef de kinderen aan de legers, de banken, de partijen. Ben ik gek of zijn zij het? En als ik dat door mijn kinderen in stand hou, moeten zij dan niet mijn wereld in stand houden? Is dat niet die REDELIJKHEID waar ze zich op laten voorstaan? Dat beschaafde evenwicht. Dat: alles in verhouding.

Dat: maar met mate. Dat: enerzijds, anderzijds. Dat: ja, maar, mits, tenzij, als, dan.

kreon *Jouw voorgeschiedenis is nogal... spectaculair? Mijn vrees is alleszins gegrond: *tegen publiek* zij is vertrouwd met tal van zwarte kunsten, en het grieft haar dat haar man Jason een ander heeft genomen. Men heeft mij bericht dat zij zowel hem als zijn bruid en mij, haar vader, heeft bedreigd. Voorkomen is nu eenmaal beter dan genezen: veel liever wek ik nu haar woede op dan achteraf mijn slapheid te betreuren.* Medea hier heeft haar vader verraden en haar broer aan stukken gesneden. Peleas is door zijn eigen dochters vermoord, op aanraden van háár. En nu moet ik zeker een redelijk gesprek voeren met haar? Maar ik vertrouw haar liever niet. Nu Jason en Glauke getrouwd zijn, is het vorstenhuis en daarmee de leiding over de stad zeker. De bewoners van deze stad zijn mensen van vlees en bloed, met hun wensen en dromen. Net als Medea.

medea Dat is populisme. En als er één 'instrument' is dat menselijkheid ontbeert, dan is dat wel populisme. Omdat het mensen niet gelukkiger maakt, maar woedender. Jij blijft de oude argumenten herhalen.

kreon Ja, en ik moet zeggen dat de argumenten van 2500 jaar geleden nog steeds geldig zijn.

medea Middelmatigheid en onvermogen oppoetsen tot beleid. Jullie hebben de Medea's nodig en de Marokkanen en de hooligans: ook middelmatigheid moet zich aan iets scherpen. Probeer iets nieuws, Kreon, alsjeblieft! Jij kan dat. Wat zou je verliezen als je vriendschap, nieuwsgierigheid mededogen of vergeving 'hanteert', in plaats van redelijkheid en angst? Je hebt ons ooit opgenomen, twee verzopen katten. Je hebt ons geduld in je paleis. Ik was raar en onaangepast en vreemd, maar Kreon, toch ook verfrissend met mijn exotische trots, mijn woede die ergens bij jou knaagde? Dat was dapperheid. Dat was vriendschap. Maar je bent het kwijtgeraakt. Kreon, begrijp me alsjeblieft. Ik ben het. Medea. Rare, trotse Medea. Doe wat anders. Doe het uit liefde. Ik hou van jou en Jason, omdat jullie anders zijn. Omdat jullie zijn wat ik mis. Maar andersom is het ook waar. Jij kan nu naar buiten en dáár iets doen. Daar dromen wij van. Ik zit hier vast, in deze wereld van voorbijgangers... toneel. Jij kan het verschil maken, de verandering. De enige fout die jullie maken is dat het ingrijpen van jullie zo... zo zonder liefde is.

kreon Volgens mij blijf ik netjes aan de goede kant van het verhaal.

Ik wil veiligheid en geluk voor mijn dochter. Ik kan hier de zachte heelmeeester uithangen. Maar voor wie ben ik dat dan? Voor een vrouw die haar eigen familie verraden heeft, die moorden heeft gepleegd op de meest gruwelijke manier, en de beschikking heeft over de meest duistere krachten van verleiding en tovenarij.

medea Moet ik alleen vertrekken? Zeg je dat? Gooi ons met ons tweeën eruit, Jason en mij, Adam en Eva, wij zijn door gruweldaden in de liefde gebonden.

kreon Jason heeft wat hij wilde hebben. *tegen publiek* Zij is een veiligheidsrisico voor het vorstenhuis. En ik zeg u: als het vorstenhuis instort, op wat voor wijze dan ook door haar toedoen, dan stort alles in. En dan zal u ook meegesleurd worden in onze val. Dan zitten we in een echte crisis. Dan worden mensen, die hier helemaal niks mee te maken hebben, meegesleurd in haar onheil. En daar heeft ze een handje van, om haar eigen pijn en haar voordeel te stellen boven het belang van anderen. Ik kies voor veiligheid.

medea Ja. Neem mij mijn toekomst zodat jij en die mooie dochter en de mensen uit de stad wat meer hebben. Zodat je ‘verantwoordelijk’ kunt zijn. Maar geef me één dag, alsjeblieft.

kreon Nee, ik blijf hier en zie er op toe dat je vertrekt.

medea Kreon, alleen vandaag nog, alsjeblieft.

kreon Ik wil je zien vertrekken.

medea Een dag om mijn uitzetting voor te bereiden en een regeling te treffen voor mijn zoons, die door hun vader afgeschreven zijn. Kom morgen kijken, morgen ben ik weg. Alsjeblieft. Zo belangrijk als voor mij deze dag is kan een dag voor jou niet zijn.

kreon Ik onderschat deze dag niet. Ik heb je opgenomen als vluchteling. Weggenomen uit de ellende en ontberingen. En nu...

medea Jij hebt toch zelf ook kinderen? Jij hebt gelijk, maar je begrijpt mij toch ook?

kreon Zelf heb ik mijn kind en mijn land al gered, vandaag.

stilte

Een dag... 24 uur... om ze goed verzorgd te laten vertrekken.

medea Het gaat om hen. Kijk ze slapen. Laat ze. Ik regel de dingen die ik moet regelen. Morgen zullen ze een zware dag hebben.

kreon Het zint me niet, maar... Één dag... Oké. Ik ben ook een mens. Zonder welwillendheid ben je nergens. Maar, Medeamoeder, wanneer het hemels licht jou en je kinderen hier morgenvroeg nog aantreft, in dit land, dan sterf je, - En ik maak mijn woorden waar! Laat de zon en de maan zich haasten, laat de bloemen zich snel sluiten en gehaast gewekt worden door de dauw. Laat de vogels nu hun gezang staken en snel zwijgend door de nacht heen gaan voordat ze ongeduldig de dag weer te voorschijn roepen. Laat het nachtgedierte haastig de grond en hun donkere holen verlaten en doen wat ze moeten doen, voordat ze hun graf voor de dag weer inkruipen. Zodat het snel voorbij is.

7 én dag een andere geschiedenis

medea Eén dag een andere geschiedenis. Als liefde in één flits komt, hoe schitterend kan één dag dan zijn. En in één dag alle dagen.

Oh, hemel, die de wentelende zon draagt en
de nachten zich boven de aarde laat ontvouwen en in haar
duisternissen de glitterende sterrenbeelden draaiend in de nacht
laat verschijnen en verdwijnen, en dan de ontelbare verlangens
laat neer regenen in de hoofden van de slapers, geef me deze dag,
zodat ik de liefde kan dragen, hoog boven me, en daarmee het
licht breng waarop de door het leven gedrevenen kunnen
navigeren. Ik roep alle natuurkrachten op bezit van mij te nemen.
De grote hemellichamen die de oceanen over de aarde
voortbewegen en de kleinste krachten die alles bij elkaar houden.
Geef me de onvoorstelbare hoeveelheid brandstoffen die nog
verborgen liggen in de aarde om mijn liefde hoog op te laten
laaien. Geef me alle krachten, de ontembare stormen en de

wildkolkende stromen, die zich uit de lucht en uit het rotsgebergte storten, en laten ze deze ene dag, dat ene verschil maken. Hier sta ik, Medea, en vul me met de zinnen van Shakespeare, Robes-pierre, Majakovski en Mandela, met elk atoom, met elke kracht die het universum bij elkaar houdt en verscheurt. Ik ben Medea, hel en hemel. Elke vrouw, fluister me in. Maria, Madonna & Michelle, Macbethlady, Joplinbaby en Penelope. Kiss me Kate Moss en Nina Simone. En alle gelieven van alle popsongs, alle heilige Katherina's, alle heilige en onheilige Veronika's, Mary Shelley, heilige Anna & heilige Merkel. Laat me deze dag bij elkaar schreeuwen. Ik schreeuw om mijn man, omdat hij opnieuw geboren moet worden. Opnieuw in mijn liefde. Loop niet weg. Want als jij weggaat, gaat de zon onder. Ik sta het niet toe. Jij bent van mij. Ik vergeef je alles en alles. In deze dag kiemt de rest van ons leven. Deze dag gaat de geschiedenis in. Deze dag zullen alle wanhopige liefdesparen glimlachend herdenken. Want wij hebben het vandaag gered.

De kinderen worden wakker.

acte 2

8 iefde, gehavend

jason *Ik heb aanhoudend geprobeerd Kreon tot mildheid te bewegen, opdat jij mocht blijven, maar hij wil zekerheid. Daarom word je nu het land uitgezet. Het zij zo, maar ik ben nog niet vergeten wat je voor mij hebt betekend. Ik ben gekomen om te zorgen dat je geen gebrek zult lijden want weggaan is zo al erg genoeg. Vertrouw me.*

medea Lief! Zeg dat je van me houdt! Blijf bij me. Ik ben van jou. Ik ben je Medea. Hou me vast, Jason. Ik mis je.

jason Dat kan niet meer. We hebben elkaar gemist. Ik wil je geen pijn doen en ik wil niet dat je jezelf pijn doet. Dit is het beste.

medea Wat doe je Jason? Wat is er met je? Je doet alsof je er zelf niet bij bent.

jason Wat is er? Wat kijk je me aan?

medea Zeg niet dat het waar is.

jason Wat wil je nou?

medea Ik heb je met haar zien fluisteren. Ik schreeuw, jullie fluisteren. En nu ben je hier. Je kijkt me met diezelfde ogen aan.

jason Mijn liefde voor jou is nog even groot... Anders groot.

medea Wat wil je bewijzen? Liefde? Trouw? Schaamteloosheid? Of is het gewoon angst? En wie probeer je wat te bewijzen? Mij? Of jezelf? En wat, Jason wat? Dat je een man bent? Je was hier niet eens aangekomen zonder mijn hand. Je had liggen dobberen op de grote zee. Je had gehangen op die rotsen.

jason *Het slagen van mijn zeereis was voor mij aan niemand anders te danken dan aan Aphrodite. Scherp verstand heb je genoeg - maar het zou pijnlijk zijn uiteen te zetten hoe de liefdesgod met onontkomelijke pijlen jou gedwongen heeft om mij te redden.

medea Ik heb je gered! Ik heb je zoons gebaard! Zou dat niet zo zijn, dan was je ontrouw nog vergeeflijk geweest. Je hebt je eed gebroken. Je eed voor altijd! Weet je hoelang dat is? Altijd. Altijd is heel lang! Ik begrijp het niet. En ik dan? Heb je aan mij gedacht? Een mooie schande voor je jonge bruid: haar stiefzoons en de redster van haar man berooide zwervers! God, waarom de mens wel middelen verschaft om goud van laag allooï te toetsen, maar zijn lichaam geen kenmerken meegegeven waaraan zijn verdorvenheid te onderscheiden is?!*

jason Je hebt ook van mij geprofiteerd.

medea Ik heb je zoons gebaard.

jason Je bent hier in de Beschaafde Wereld.

medea Noem je dít beschaafd?

jason Je hebt kennis mogen maken met gerechtigheid en wet, beleid, bestuur... Structuur, orde...

medea Mijn leven is nu een chaos.

jason *Alle Grieken hebben van je kunst gehoord, en je hebt roem vergaard, die jou, wanneer je in een uithoek wonen zou, ontgaan zou zijn. Wat heb je aan een huis vol goud, een zangkunst waar je Orpheus mee verslaan zou, als dat onbekend blijft? Nu?... Wat heb je

aan je zelf, als wij je niet kennen? En nu, mijn huwelijk met de prinses, waartegen je te keer gaat. Ik zal jou bewijzen dat dit wijs en deugdzzaam was, uitsluitend voortgekomen uit mijn zorg voor jou en voor mijn kinderen. Rustig maar! Toen ik hier naar toe kwam uit Jolkos, met in mijn kielzog tal van uitzichtloze moeilijkheden, wat had ik, als vluchteling, meer mogen hopen dan een huwelijk dat mij de macht in het vooruitzicht stelt? Ik weet wat jou steekt. Dat ik je liefde moe zou zijn. Dat ik word verteerd door de begeerte naar een nieuwe bruid, of dat mijn hoofd op hol gebracht is door het streven naar meer kroost dan ik al heb. Maar dat is het niet. Nee, ik verwijt je niets. Voorop stond dat wij onder dak en voor gebrek gevrijwaard zouden zijn, omdat ik weet dat armoe elke vriend verjaagt. En verder wilde ik de kinderen op kunnen voeden op een wijze, die hun afkomst waardig is: als gelijken van hun halfbroers, als ik die verwekken zou. Eén groot gezin wou ik, één groot geluk! Is dat zo kwaad bedacht? Dat hou je enkel vol uit jaloezie.*

medea Hoe meer je jezelf schoon probeert te praten...

jason Ik leg je uit...

medea Des te meer volhard je in je schofterigheid.

jason Ik heb er lang over nagedacht. Helpt dat?

medea *Zonder mij! Luister Jason: als jij dan al zo eerzaam bent, waarom mij dan niet van tevoren overtuigd? Waarom verzwegen dat je trouwen ging?*

jason En dan had je voorbeeldig meegewerkt zeker? Jij, die zelfs nu je drift nog niet beheersen kunt!

medea Eigen woede eerst!

jason Begrijp nu toch, niet om die vrouw ben ik getrouwd, maar...

medea Ik begrijp niks. Ik wil niks begrijpen!

jason Maar, nogmaals, om het koningschap. Jouw toekomst wilde ik verzekeren.

medea Kreon stuurt mij weg. Met j'ouw kinderen!

jason Voor nu, maar ik zal dit vorstenhuis kinderen geven... en voor mijn zoontjes broers verwekken en zij zullen samen en samen met jou in veiligheid en rijkdom kunnen leven. De kroon op mijn gezin.

medea Wat moet ik met rijkdom die mijn hart kapot maakt? Hou op met... met die woorden Jason, lief. Hou toch op... Jason.

We vluchten, Jason, samen. Ik weet wat

het is, Jason, om rusteloos rond te trekken. Dat is niet nieuw voor me. Alleen het hoe en waarom ik nu moet vluchten, dat is nieuw.

Met jou en voor jou rende ik vroeger. Moet ik me nu losscheuren van jou? En waar naar toe dan?

jason Je moet je voordeel ook willen zien.

medea Waarnaartoe? Je gooit me het huis uit, maar waar stuur je me naar toe? Terug naar de oevers van de Phasis, naar het rijk van mijn vader? Nee, daar slaat de damp van mijn broeders bloed me in mijn gezicht. Zeg me, naar welke landen moet ik vluchten? Overal waar ik voor jou een uitweg gevonden heb, heb ik die voor mezelf versperd. Waarnaartoe dan? De thuislandloze stoot je uit, maar zeg eerst: waarheen? Ik moet vertrekken, jouw koningschoonvader wil het zo. Ik verzet me niet, Jason. Maar waarheen, Jason? Je kan me martelen met de gruwelijkste straffen, koning, om me het zwijgen op te leggen. Ik heb er om gevraagd. Smeed mijn handen in zware schakels, wentel over mij, als je mij in de eeuwige nacht insluit, het harde rotsgesteente en mild nog is de straf voor mijn daden. Maar ik deed het uit liefde voor jou, koning.

Medea schiet plotseling in de lach.

medea Jason, lief, weet je nog dat we op het zand lagen, ergens naast een onnoemelijke zee? En hoe je met je sigaret voorzichtig, puntje voor puntje, de letters van jouw naam in mijn trainingspak

brandde. Met hagedissen voorzichtigheid, zo zacht. Ik voelde niks, maar ik liep trots weg over de catwalk van de branding met jouw naam op mijn rug... Of die keer dat jij de kamer binnen kwam, je sandalen onder je knieën gebonden, als een dwerg. En je liep te zwaaien met je zwaardje en kraaide: ik ben de kleine Jason, maar au! mijn lul sleept over de stenen. En we vochten ons een weg naar het bed, struikelend en kussend, Sneeuwwitje en haar dwerg... We sliepen toen zo rustig. Weet je dat nog, Jason? Hoe rustig we sliepen?

jason Ik wil rustig wakker zijn.

medea Herinner je hoe we gedragen werden door de liefde? Dat we elkaar aankeken terwijl onze glitterende vingers elkaars gezicht aanraakten. En ver daarbinnen een vuur uitwaaiende dat onuitblusbaar was en in vonken elke uithoek bereikte en zich gloeiend nestelde in elke cel. We warmden ons en we hoefden niet bang te zijn voor de stormen die ons over de zee joegen, omdat we gehavend waren in elkaars armen. En met onze tranen werden we vrienden van de zee. En met onze lach werden we vrienden van de zon. Zolang ik er ben is onze liefde er nog.

jason Ik moet verder.

medea Misschien is dat wel de pijn Jason. Dat voor jou
herinneringen zo weinig waard zijn, dat ze zo snel vervagen...
Verbaast het je niet dat liefde... zo kort houdbaar is? Doet alles het
nog?

stilte

*Medea verleidt Jason. Ze vechten en het gevecht loopt uit op
ruige, wanhopige sex. Plotseling rukt Jason zich los.*

jason Ik weet het niet!

medea Bij het geluk van jouw kinderen, bij je eigen rust, bij de
monsters die ik je hielp bedwingen, bij deze hand, die altijd jou
beschermd, bij hemel en zee, de getuigen van onze band vraag ik
je, erbarm je om mij. Alsjeblieft, gelukkige, geef mij mijn vroegere
geluk terug!

jason Vlucht nu je nog kan. Vlucht schat, vlucht snel! De woede van
de koning kan hard aankomen.

medea De grote liefde moet plaats maken voor een kleine liefde.
Omdat die comfortabeler is?

jason Verwijt jij me nu liefde, Medea?

medea Ja, en ook bedrog en moord.

jason Ik geef de jongens een toekomst.

medea Die jongens zijn er in de toekomst niet meer!!!

jason Ik heb genoeg vrienden... elders. Ik stuur ze een bericht. In hun land zal je welkom zijn. Ik smeed je, ga weg.

medea Kreon heeft mijn smeken gehoord. Ik heb nog één dag. Deze avond.

jason Wat zal ik doen, zeg op.

medea Kijk naar me!

jason Ik ben het lijden zat, ik wijk voor het lot. En jij, die zoveel leed, doe jij het ook.

medea Het geluk stond altijd aan onze zijde. Laten we voor iedereen vluchten. Niet voor elkaar. Laten we schuldloos vluchten. Met jou kom ik overal behouden aan. Wie we ook tegenkomen. Ik smeed je, Jason, ik werp me hier voor je op de grond.

Flamencosolo van Apsyrtus, de dode broer van Medea in crescendo.

jason Sta op.

medea Ik breng je mijn liefde, en leg haar voor je op een altaar, gebouwd uit razernij en doordrenkt met bloed, maar mijn altaar voor jou. Voor jou brandt mijn fakkel die ontstoken is aan de brandstapels van mijn broer Apsyrtus en van jouw oom Pelias. Met gezonken hoofd en gebogen nek smeed ik je. Voor je lig ik, zoals een dode op de grond ligt. Jou geef ik de twijgen van de treurboom, die wortelt in de Styx. Voor jou offer ik me op, zal ik me opensnijden om mijn bloed over dit liefdesaltaar te laten lopen.

jason Je bent me even teveel!

medea Donder dan, Zeus, langs de hemel!

Strek uw rechterarm uit! Slinger de straal der wrake! Verscheur de wolken, laat het Heelal schokken! Weeg niet meer nonchalant het projectiel in uw handen! Maar slinger hem met alle kracht en treft hij hem of mij; een onmens valt in ieder geval. Uw bliksem kan zich niet vergissen.

Apsyrtus stopt. Alleen slepend geschuif blijft over.

jason Laten we ophouden, voordat het gaat opvallen. Als er iets is om je kwellingen bij de uitzetting te verzachten, vraag het me, maar ga!

medea Mijn geest is sterk genoeg, je weet het. Bij mij zijn de kinderen veilig.

jason Ik word al misselijk bij de gedachte. Voor hun leefde ik... Dat is mijn pijn. Ga met hen... Als ze groot zijn zullen ze op een dag bij de deur staan. Naar dat moment zal ik uitzien. Mijn enige troost voor mijn van pijnverwongen hart. Ga. Hou van ze. Bescherm ze, zoals ik zou doen. Kan ik je... nog helpen met iets?

Medea kijkt Jason wanhopig aan. Ze spreidt haar armen uit en haalt haar schouders op.

jason Ik heb het aangeboden. Dat was je laatste kans. Het is jouw keuze.

Jason loopt weg.

medea Ik heb een verzoek. Houd de kinderen hier, bij jou. Neem zelf hun opvoeding ter de hand; smeeK Kreon dat hij hen niet uit dit land verjaagt.

jason Ik wil zeker een poging doen, maar ik weet niet of ik slagen zal.

medea Vraag je vrouw, of zij het vragen wil.

jason Dat doe ik, haar overtuig ik wel.

medea Ik zal je steunen. Ze is een vrouw. Ik zend haar geschenken, die veel mooier zijn, geloof mij, dan al wat de mensheid tot op heden heeft aanschouwd: een ragfijne sluier en een krans van goud, haar aangeboden door... door... de kinderen, een sieraad dat door mijn vaders vader, door de zon, aan ons, zijn nageslacht geschonken is.

jason Gaat het goed met je! Waarom geef je zoiets moois weg?

Dacht jij dat het koningshuis aan goud gebrek had? Houd ze voor jezelf! Eén woord van mij is die vrouw meer waard dan alle schatten: zij gaat voor mij door het vuur.

medea Ik zou haar zelfs mijn leven willen bieden, niet mijn goud alleen, om te voorkomen dat mijn kroost verbannen wordt.

koor De liefde komt het argeloze hart doorklieven en zet de vrije mens gevangen in een kooi, waarin hij nooit naar vrijheid zal verlangen.

9 zo'n soort vrouw

Apsyrtus danst wild.

medea Ik ben in balans Jason. Ik val niet om, ben niet hysterisch. Ik ben in balans. Ik ben niet het onnavolgbaarvreemde. Niet de alieninsectenmoederhorror. Niet de blonddombloedronken, natverzopenberaadsele OpheliaAmyWinehousePoolsewodka hoer. Niet de psychiatervretende oestrogeenzwetendetiktaktiktakhooghakkelendwankelendsymptomatischsympatischnymphomatisch, factor dertig monosiliconborstig, zwikhoevig emoartikel!!! Ik ben in balans. In balans Jason! In balans bruidje, in balans Kreon. In balans kinderen. Medea krijgt ze allemaal. Krijgt ze allemaal op een rijtje. Geen vijand lacht mij uit, niet ongestraft! Weg, weg! Waarom zou ik hen sparen? Zijn zoons, die ik hem schonk, neem ik mee bij hem vandaan en bij zijn nieuwe bruid zal hij nooit een nageslacht verwekken; zij sterft een wrede dood door mijn noodlottig, onontkoombaar gif. En ik zal voor hem onsterfelijk zijn.

10 plaatsen delict

Het koor geeft een opsomming van plaatsen waar kinderen zijn omgebracht.

koor Krimpen aan de IJssel,

Breda,

Rotterdam,

Beverwijk,

Purmerend,

Groesbeek,

Dinteloord,

Alkmaar,

Veenendaal,

Losser,

Emmen,

Goes,

Zandvoort,

Vlissingen,

Bunnik,
Zaltbommel,
Oosterhout,
Zoetermeer,
Putten,
Hilversum,
Rotterdam,
Arnhem,
Landsmeer,
Almelo,
Leeuwarden,
Roermond,
Amsterdam,
Renkum,
Zwolle,
Deventer,
Deurne,
Dongen,
Enschede,
Tilburg,

Montfort,

Chaam/Udenhout,

Echt,

Diemen,

Zwijndrecht,

Assen,

Terneuzen,

Den Haag,

Os...

acte 3

11 medea maakt een plan

medea Hij is hertrouwd, alsof ik niet besta. Zijn hartstocht gaat uit naar de macht van het vorstenhuis. Kreon stuurt me weg met mijn zoons, omdat wij een 'veiligheidsrisico' zijn. Morgen moet ik weg zijn, maar waar ik naartoe moet weet ik niet. En Jason, mijn lief, duldt dat. Nu moet Medea van toon veranderen. Zo meteen komen de hulpverleners. Ze heeft alles, eruit gegooid, en de voorgestelde daad geeft bijna evenveel rust als de daad zelf. Ze rijgt langzaam de toekomst van gebeurtenis naar gebeurtenis. Ze wordt rustiger. En rustiger. Rust. Het is tijd. En het rood trekt uit haar wangen weg. En haar ogen kijken langs alles heen. En dan... en dan... dan ja... spreekt ze de woorden uit van waaruit geen weg terug is. Koud. Niks. Verloren. Verschrikkelijk. En dan, eerst dan, gaan wij

hier weg. Weg bij het vuur. Weg bij de wanhoop. Weg bij mijn man
Weg bij de levende dode en zijn dode prinsesje. Weg hier...

koor Je vernietigt jezelf! Geen vrouw is ooit -

medea We hebben rust nodig. De wereld is te krap geworden, voor
ons. De wereld kruipt tegen me aan. Met de jongens daartussen.

Nog even en we zijn weg. Dan sluit de wereld zich. Ik ben een
wond.

12 liefde vs liefde

medea Ik ben Medea, bloedende Medea.

Niemand zal de pijn en het verlies wanstaltiger boetseren, dan ik, de beroofde, de wanhopige. Nu raast de liefde en is de liefde zelf moorddadig geworden. Liefde en haat zijn uit dezelfde oceaan gekropen en ze leven beiden in elkaars herinnering. De ziedende symmetrie van de liefde. In de diepste haat is liefde nog steeds liefde. Liefde is geen milde, mooie hartstocht. Het is het grootste geweld in de natuur, omdat je jezelf opgeeft. Omdat de ander in je kruipt, zodat alleen nog maar scheuren overblijft en daarna haat voor alles dat zo na was. Een ziel die liefheeft gaat naar een gebied waar een oordeel over de hartstocht niet bestaat. Een plaats voorbij goed en kwaad, voorbij deugd en ondeugd, voorbij zachtheid en geweld. Waar liefde is kan je de dood ruiken. Ik wil er niet meer zijn. En ik wil niet meer dat jij er bent. Koel mijn woede, dood. Sla uit liefde zijn lief neer.

Open zijn ogen in de nieuwe wereld van de kilte oog in oog met zijn onherwinbare verlies.

jason Wat is liefde waard die de geest waaruit ze ontsproten is gebruikt als brandstof? Ook ik heb liefgehad, net zozeer als Medea, maar ik wil niet branden in het allesvernietigende vuur dat we op hebben zien laaien. Dat is de ziekte, de koorts die het heldere verstand verduistert en in waandenkbeelden tovert. Dan is de wereldorde bochtig en verwrongen en veranderen de anderen in monsters. Redelijkheid kan in één mens, maar liefde is te groot om binnen in een mens gepropt te zitten. Daarom heb je altijd twee mensen nodig. En als die uit elkaar gaan kan je het alleen maar laten gaan. Omdat het te groot is. Dat moet je overhouden als je uit elkaar gaat. Ik heb zielsveel gehouden van haar, maar ik wil heel blijven als ik haar verlaat. Ik wil niet aan liefde kapot gaan. We hopen allemaal op die enige eeuwige liefde en ergens is die er ook wel, maar het is geen eigendom. Je kan je er aan warmen, maar niet aan raken. Gelieven verdwijnen, de liefde niet.

acte 4

13 alles wat ik gehoopt heb, wanhoop ik terug

Kinderen en Jason geven geschenken aan Glauke. Ook de giftige mantel van Medea. Op de voorgrond staat Medea in trance.

medea Zij zijn medeplichtig geworden. Als smekelingen binnen gekropen en als verraders gevlucht. Te veel, te veel. Haal ze weg. Ze moeten niet blijven. Ze moeten met mij mee. Ik neem mijn kinderen mee, weg uit dit land! Waar ik ook heen ga. We worden vergiftigd hier, jullie ook, niets is heilig. Het prinsesje brandt en de smekelingen moeten rennen. Nu woedt de haat en de liefde. Wat is er met de mensen gebeurd? Halve poppen, met geweld uit elkaar gescheurd en met geweld weer aan elkaar geplakt. Heb ik dit gedaan? In welke duisternis heeft mijn woede en mijn trots me gebracht? Waar is de bergpas om uit dit dal te ontsnappen? Ik moet

nieuwe jassen kopen. Het zal koud

zijn onderweg. Ik ben er niet meer straks.

De aarde sluit zich. Maar ik zal samen gaan. Mijn schatten, ik tel ze in mijn hand: Mogadon, Normison, cyclobarbital, prome-tazine,

slaapslaapslaap mijn schatten, met de daaromheen gedraaide

draak die nooit slaapt. En er zullen engelen staan met vlamme-nde zwaarden. Niet voor vergelding, maar als bakens voor vergeving.

We zullen ze zien, van ver door de Seresta en de Valium. Ik ben

alleen. Maar ik zal samen gaan. Broertje, zal je me vergeven als ik

bij jou thuis kom? Ik ben zo ver weg geweest, maar ik kom terug. Ik

heb fouten gedaan. Nu kolkt de aarde en brokkelt de zee af. De

watervallen trekken zich terug omhoog om op de bergen te

bevriezen. En zij blijven daar liggen tot de kristallen winter ze

loslaat in een nieuwe lente. En de twee handen van het heelal

houden de aarde geborgen in duisternis totdat er een andere liefde

uit de modder kruipt. Een liefde die eindeloos wordt doorgegeven

door de zich altijd delende cellen, twee, vier, acht, zestien tot in

de ontelbare reeksen en er een nieuwe liefde voortgebracht wordt,

die zacht zal zijn als het lachen van de zonnekinderen en hard als

de helderste diamant. Vergeet alles jongens, maak je klaar. We zullen samen gaan.

oppas Nee Medea. Houd moed! Uw zoons zullen te zijner tijd een einde maken aan uw ballingschap.

koor Zij wendt zich tot jullie, tot ons, en met haar al die anderen die op de rand van hun bed zitten, rokend. Al die anderen die luisteren naar het ademen van hun kind met een kussen op schoot. Al die anderen die hopen op hulp, terwijl het badwater overstroomt.

medea Ik geef de pijn van het leven door aan het leven. Ik was maar een tijdelijke bewaarplek. Een tijdelijke bewaarplek voor pijn en liefde. Een tijdelijke bewaarplek voor het nachtmerrieachtige kwaad. Ik ben maar even, maar de rest is altijd. Vergeef me lief, mijn zonen, waar ik ga is geen pijn, zijn geen nachtmerries en het kwaad is al doorgegeven aan degenen die het verder moeten dragen. Zij schreeuwen nu. Zij weten niet meer waar ze heen moeten. Zij razen nu. Kom kinderen. Nog eenmaal één lichaam. Jullie hebben een omweg genomen, maar we zijn weer bij elkaar, in één lot. Voordat de grond zich sluit. Voordat mijn naam verdwijnt. Maar ik zal samen gaan. Alles wat ik gezegd

heb geef ik terug aan het leven. Alles wat ik wilde, geef ik aan het
noodlot terug. Alles wat ik gehoopt heb, wanhoop ik terug.

14 stel dat

koor Het was koud. Zij heeft gewacht tot hij wegreed. Zij heeft dekentjes klaargelegd. Zij heeft ze nieuwe kleren aan gedaan, zodat het er mooi uitzag. Zij heeft gelachen met ze en naar ze gekeken. Zij heeft de pillen gepakt die zij de afgelopen maanden gespaard heb. Zij heeft pannenkoeken gebakken. Zij heeft naar hun geluiden geluisterd en naar de stemmen die zo vertrouwd klonken. Zij staat in een tunnel. Hun handjes houden haar vinger vast. Het is donker. Maar helderder dan het was. Zij zegt: we doen het langzaam. Stap voor stap.

15 was ist geschehen ist passiert

medea Ik wil mijn kinderen spreken! Lang heb ik nu gewacht op bericht van de gebeurtenissen ginds in het paleis.

oppas *Toen Jason met uw beide kinderen bij het paleis aankwam en naar de bruidsvertrekken ging, deed dat ons, zijn gevolg, genoegen, - want wij leden met u mee. Meteen deed het bericht de ronde, dat u en uw echtgenoot zich eindelijk hadden verzoend, en ieder kwam uw zoons verwelkomen, men kuste hun de hand, men streek hen door het blonde haar, en ik liep met hen mee tot in de vrouwenzaal, zo blij was ik. De vrouw des huizes, die uw plaats heeft ingenomen, had ze nog niet opgemerkt: één en al oog was zij voor Jason, maar opeens betrok haar blik en wendde zij zich af, als schrok zij van hun komst. Uw man deed wat hij kon om haar ontstemming weg te nemen: 'Kijk me aan,' zei hij, 'die kinderen zijn niet tegen jou, ze staan aan onze kant. Vergeet je wrok; wie ik, je man, liefheb, moet jij, mijn vrouw, ook liefhebben. Neem hun geschenken aan, en smee je vader of hij hun verbanning wil herroepen, - doe je het? Voor mij?' Zodra zij de sieraden zag, was haar weerstand gebroken,

en zij gaf haar man in alles toe. En nauwelijks heeft hij met uw zoons het paleis verlaten, of zij slaat de kostelijke sluier om en schuift de gouden diadeem rondom haar slapen; in de weerschijn van een spiegel schikt zij haar kapsel, met een glimlach naar haar ontzield en schimmig evenbeeld. Dan staat zij op, en danst de kamer rond, zo sierlijk en zo licht, buiten zichzelf van blijdschap om haar nieuwe sieraden, en keer op keer kijkt zij hoe ze haar staan.

kreon Maar dan zet een ontzettend schouwspel in: opeens verbleekt zij, knakt ineens, zij wankelt achteruit, en valt nog net niet op de grond, maar in haar stoel. Haar kamenier, die dacht dat zij een toeval kreeg, dat zij bezeten was, hief een bezwering aan; maar toen zij zag dat haar het witte schuim op de mond kwam, haar ogen wegdraaiden en het bloed uit haar wangen week, verloor zij haar beheersing, schreeuwde zij het uit. Een van de meisjes rent naar Kreon, en een ander naar de bruidegom, om hen te hulp te roepen, heel het huis weergalmt van de verwarring. Het slachtoffer lag intussen diep in zwijm, maar plotseling spert zij haar ogen open, en een schreeuw, bloedstollend, hartverscheurend, ontsnapt haar. Tweevoudig hakt het onheil op

haar in: de gouden krans om haar hoofd stoot een stroom
verslindend, onnatuurlijk vuur uit, en de plooiën van de sluier, het
geschenk van jouw zoons, vallen gulzig aan op haar zo tere vlees.
De ongelukkige schiet brandend overeind, zij schudt haar hoofd,
haar lokken heftig heen en weer, zij wil de krans afwerpen, maar
het goud zit aan haar hoofd geklonken, en hoe meer zij met haar
haren schudt, ach, des te feller laait het vuur. Dan stort zij,
overmand door pijn, ter aarde, onherkenbaar voor een ander dan
haar vader: haar gezicht verminkt, haar ogen uit de kassen
weggebrand, en uit haar schedel lekt het bloed, als een
bestanddeel van het vuur. Het vlees druipt van haar botten, als de
tranen van de pijnboom, af gezogen door het duister gif.
Afzichtelijk! Geen die het lichaam aan durfde te raken: haar lot
schrok ons af.*

16 medea tegen euripides

medea Nu is er geen uitstel meer mogelijk, vriendin; ik moet nu onmiddellijk mijn kinderen doden.

koor Nu gruwet de aarde van zichzelf, in wereldwijde huiver.

medea *Aarzel ik, dan lever ik hen uit aan wreder handen dan de mijne. Het is tijd nu.

Ze moeten sterven. Ik moet het doen, die hun het leven schonk.*

Dat noemen de mensen een kalme nacht, dit reusachtige gewemel

van geruisloze paringen en moorden. Maar ik voel, ik hoor jullie

allemaal vanavond voor de eerste keer, onder het water en in het

gras, in de bomen, onder de grond... Beesten van de nacht,

wurgsters, zusters! Met jullie stoot ik die duistere kreet uit. Ik

aanvaard zoals jullie, zonder het duistere bevel nog te willen

begrijpen. Ik vertrap met mijn voet, ik doof het kleine licht. *Te

wapen nu, mijn hart! Geen aarzeling. De naamloze wandaad wacht

er op begaan te worden. Neem het zwaard ter hand, Medea,

overschrijd de drempel der verdoemenis! Ban alle zwakheid uit,

vergeet je liefde voor je vlees en bloed, vergeet je moederschap -

alleen vandaag, het duurt maar kort. Dood ze nu, het liefste dat je hebt, vervloekte vrouw!*

Malou als actrice

Ik wil een omgangsregeling! Met Euripides.

Ik speel langs dat zogenaamde 'onontkoombare' einde heen! Ik speel Medea, zodat ik haar kan troosten. Ik speel Medea en ik ga naast haar staan. En ik zal haar in mijn armen nemen. Zoals ik mijn kinderen in mijn armen neem en troost. Zoals ik mijn kinderen kus en zeg, dat ze naar mij moeten komen als ze een nachtmerrie hebben. Broer, mijn liefste broer, je bent er al. Hoe is het daar? Wordt daar nog gehuild, of is dat alleen voor de levenden? Zijn dit de laatste tranen en is het daarna klaar? Is het daar rustig? Heb je pijn? Is het daar warmer? Bij jou is er alleen nog onschuld. In jouw duisternis rust toch alles?

Schuld naast onschuld. Tegen elkaar aan. Lepeltjelepeltje als het ware? Jij hebt alles al teruggegeven. Liefde en haat scheuren mij nu nog uiteen. Misschien ben ik niet geschikt om te leven. Niemand niet. Toch broertje? Kom jongens, hou van me. Kijk me aan en hou van me. Sla je armen om me heen en hou van me.

Medea neemt de twee jongens en bakt pannenkoeken voor hen.

koor Dan zou je extra stroop op de pannenkoeken doen. Zodat ze de bittere medicijnen niet proeven. En ze zouden slaperig worden en slap. Dan zou je het bad vol laten lopen met warm water. Ik ben uitgehuild. Moeten wij niet ingrijpen? Die arme kinderen helpen. Ik lijd mee met dit huis, dat recht heeft op mijn liefde en mijn trouw, nu het leven de vrouw, als vrouw versmaad, niet meer draagt en zo ondraaglijk geworden is. Ik sta aan jouw kant, lief, maar dit is niet goed. Zeg me toch wat ik doen kan.

medea Warm me. Ik red het niet in deze kilte. Broertje ik kom. Ik weet dat jij me daar begrijpt. Dat er daar geen fouten meer zijn. Reik me je hand zodat ik de weg niet kwijtraak in de duisternis.

koor Dan zou je op de rand van het bed zitten met een kussen. Dan zou je ze één voor één binnenroepen. Dan zou je het doen, omdat je geen andere uitweg ziet.

medea Jongens niet bang zijn. Ik ken de weg.

koor Dan zou je ze op bed leggen. Je zou ze toedekken met een deken. Zodat het er rustig uitziet. Je zou er naast gaan liggen. En niks meer denken. Niet denken aan hoe lang het duurde. Niet denken aan hoe sterk ze al zijn. Niet denken aan hun kots en poep

in het bad. Niet denken aan hun ogen. Niet denken aan hun bloed.
Niet denken... voordat je zelf gaat.

medea En dan wordt het licht. En in dat licht staat hij, en er zullen
anderen zijn, en de fouten zullen verdampen, er zal rust zijn en
warmte, er zal vrijheid zijn. Wij zijn van zon gemaakt. Ik heb jullie
zo gemist. Blijf bij me.

*De kinderen eten de pannenkoeken en vallen dood in de armen van
Medea.*

17 dodo

Jason komt binnen. Medea zit op een tafel de kinderen dood in haar armen. Ze huilt.

jason Ieder die het koningshuis trouw is, hou haar tegen. Haal fakkels!

medea Ik ben koningin. Vader... broer, ik kom. Dochter... maagd weer.

jason Brand het huis plat! Laat het vuur deze verdoemde plek tot in de grond zuiveren.

Medea toont haar twee jongens.

medea Ja, vuur, Jason, vuur. Zielen schoon. Brand de tranen weg. Je zoons weg.

jason Mijn God, bij alle dwaaltochten die wij gezamenlijk moesten afleggen, bij onze band, die ik nooit trouweloos brak, spaar mijn zoons. Als er iemand jou tot wanhoop heeft gebracht. Ik was het. Straf mij.

medea Ga maar, warm je aan je verbrande bruid, een ander maagdenbed... Gooi ze weg. Jouw zwaard, Jason, in jouw zwakste plek.

jason Ik heb mijn eigen ondergang bij deze vrouw verwekt! Hoe vaak kan je het mes nog ronddraaien, lief. Stop, lief. Dit ben je niet.

medea Ik ben er niet meer. IJzig. Mijn kinderen kunnen niet... Weg lichaam... Ik was er nooit. Ik ben een vergissing. Klaar, het is tijd.

jason Neeeeeeeeee! Dood mij lief!

medea Wil je van mij verlossing?

Schuld is de draak die nooit slaapt, Jason.

Vecht met hem, alleen, totdat je te moe bent om nog een stap te doen. Hier vader pak je zonen aan. Draag ze nu, want je vergat mij te dragen. Meer had ik niet, ik heb het jou geofferd. Kijk me aan. Ik ben je lief.

Medea en Jason kijken elkaar verweesd aan. Voor het eerst zien ze elkaar weer, na een te lange tijd. Heel langzaam heft Jason zijn hand op en streelt de tranen van het gezicht van Medea. In een zelfde vertraging legt Medea haar hoofd op de borst van Jason en omhelst hem.

De premiere van *Medea*, door het Noord Nederlands Toneel, vond plaats op 25 januari 2009 in de Stadsschouwburg van Groningen.

medea Malou Gorter

jason Merijn de Jong

kreon Max van den Berg / Hans Man in't Veld

oppas Peter Vandenmeulebroecke

koor Noraly Beyer

glauke Maartje van de Wetering

apsyrtus Jesus Gil Fernandez

De twee zonen van Jason en Medea worden gespeeld door wisselende kinderen

Regie: Ola Mafaalani

www.nnt.nl

Ko van den Bosch (1958, Utrecht) studeerde kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en beeldende kunst aan de Rietveld Academie. In 1984 richtte hij de theatergroep Alex d'Electrique op, waar hij tot 2004 als artistiek leider, schrijver, vormgever en performer de stuwende kracht van was. Vanaf januari 2009 is hij verbonden aan het Noord Nederlands Toneel. Van den Bosch is verder werkzaam als free-lance schrijver, regisseur, acteur, vormgever en vertaler.

Toneelwerk

Teiresias - 2011

Alice In Wonderland, naar Lewis Carroll - 2010

Low Yo-Yo Stuff - 2010

Divina Commedia, naar Dante - 2009

Medea - naar Euripides - 2009

Heelhuids&Halsoverkop - 2009

Lex - 2008

Huisvuil - 2007

Zekket - 2007

Jetlag - 2007

Ballast - 2006

A Clockwork Orange - naar Burgess - 2005

Op Onze Zenuwen! - 2005

Gurumatic - 2005

Pygmalion-naar Shaw - 2004

Gaga - 2004

Painicilline - 2004

Frankenstein - 2003

Doorgefokt - 2003

Gehavend - 2003

Waarom Huilen Baby's Als Ze Geboren Worden? - 2002

Achterlanden - 2002

Bezet gebied - 2002

A Well Fucked Up Play - 2002

Ten liefde, naar Shakespeare's Romeo en Julia - 2001

Gok, naar Rostand's Cyrano de Bergerac - 2001

Mijn Kippenhersentjes - 2001

Blokhut - 2001

Ajax, Deel Twee - naar Sophocles - 2000

Kopghana - 1999

Tot Nok Toe - 1998

De Scrupuleuzen - 1998

Een Battle Oper - 1997

Disaster Musical - 1997

Periodiek Systeem Der Elementen - 1996

De Comanche - 1996

Ribbenkast Ritme - 1996

Harige Machines-co-auteur - 1995

Teargarten - 1995

Is-land-co-auteur - 1994

Cutup/Uppercut - 1994

Onthoofde Hand - 1993

Een Vader In Stukken - 1991

De Laatste Lucifer - 1990

Vitale Delen - 1989

The Electric Suburb - 1988

Venijnig Variété - 1986

Schokland - 1985

Haaienplaneet - 1984